

УДК 316.334.5(477.83/.86)

DOI <https://doi.org/10.15407/nz2025.05.1078>

СІЛЬСЬКИЙ ТА МІСЬКИЙ ПОВСЯКДЕННІ ПРОСТОРИ ГАЛИЧИНИ 20—30-Х РР. ХХ СТ. ОЧИМА ПРЕДСТАВНИЦЬ ЖІНОЧОГО РУХУ

Надія ВОЙТОВИЧ

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6313-9585>

кандидатка історичних наук, доцентка,

Львівський національний університет ветеринарної медицини

та біотехнологій імені С.З. Ґжицького,

кафедра історії України та економічної теорії,

вул. Пекарська, 50, 79010, Львів, Україна,

e-mail: wojtovych@ukr.net

Українське суспільство Галичини міжвоєнного періоду, зважаючи на асиміляційну політику Другої Речі Посполитої, було неоднорідним. Адже проживало у двох просторах — міському (де переважали поляки) та сільському (домінували українці). Село зберігало українські традиції, але відставало в організаційному, соціально-економічному розвитку. Місто було асимільоване поляками, але давало значно більше можливостей для культурної, громадської діяльності. Саме періодичні матеріали (зокрема жіночі видання «Нова хата», «Жіноча доля») мають неабияку вагу, бо з-поміж іншого дають можливість з'ясувати різні аспекти жіночого руху Галичини. *Мета статті* — на основі аналізу періодичних матеріалів міжвоєнного періоду проілюструвати погляди на сільське і міське повсякденне життя представниць жіночого руху Галичини; висвітлити, як громадська активність останніх стирала різницю між обома просторами; показати приклади, коли міська інтелігентка отримувала можливість знайомитися із сільською культурою, і навпаки — селянка «відкривала» для себе міський світ. *Об'єкт наукових студій* — жіночий рух Галичини міжвоєнного періоду. *Предметом дослідження* є погляди на повсякденне сільське і міське життя представниць жіночого руху Галичини. *Хронологічні межі* праці охоплюють 20—30-ті рр. ХХ ст., *територіальні межі* — регіони України, що входили до складу Другої Речі Посполитої, а це нині Івано-Франківська, Львівська та Тернопільська області. *Методологія* дослідження базується на застосуванні методологічного принципу історизму, а також на загальнонаукових і спеціальних наукових методах, передусім на порівняльно-історичному.

Ключові слова: Галичина, жіночий рух, село, місто, повсякдення.

Nadiia VOITOVYCH

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6313-9585>

PhD (History), Associate Professor,

Stepan Gzhytskyi National University

of Veterinary Medicine and Biotechnologies in Lviv,

Department of History of Ukraine and Economic Theory,

50, Pekarska St., 79010, Lviv, Ukraine,

e-mail: wojtovych@ukr.net

RURAL AND URBAN SPACES IN 1920s—1930s GALICIA THROUGH THE EYES OF REPRESENTATIVES OF THE WOMEN'S MOVEMENT

Ukrainian society in Galicia during the interwar period was heterogeneous, shaped by the assimilation policies of the Second Polish Republic and direct coexistence with both Poles and Jews. The society existed in two distinct spaces: the urban environment (dominated by Poles) and the rural one (where Ukrainians prevailed). The village preserved Ukrainian traditions but lagged behind in terms of organizational and socio-economic development. The city, while largely assimilated by Poles, offered significantly more opportunities for cultural and social engagement. Periodical publications — particularly women's journals such as «*Nova Khata*» («*New Home*») and «*Zhinocha Dolia*» («*Women's Fate*») — are of considerable importance, as they shed light on various aspects of the women's movement in Galicia. *The aim of this article* is to illustrate how representatives of the women's movement in Galicia viewed rural and urban daily life; to highlight how their public activism helped to reduce the disparities between these two environments; and to provide examples of how urban intellectuals engaged with rural culture and, conversely, how peasant women came to «discover» and engage with urban life. *The object of this study* is the women's movement in interwar Galicia, while *the subject* is the perception of daily rural and urban life by its representatives and their public activity aimed at overcoming the civilizational and everyday differences between village and city. *Chronologically*, the study covers the 1920s—1930s. *Geographically*, it focuses on the regions of Ukraine that were part of the Second Polish Republic during the interwar period — namely, the modern-day Ivano-Frankivsk, Lviv, and Ternopil regions. *The research methodology* is grounded in the principle of historicism and employs both general scientific and specialized historical methods, particularly comparative-historical analysis. Special emphasis is placed on a careful examination of women's press from the 1920s—1930s. *The study reveals* how representatives of the women's movement reflected on the everyday realities of city and village life. *It demonstrates* that these women overcame numerous challenges — ranging from societal conservatism and patriarchal structures of the Galician society to both internal and external forms of misogyny. *The research shows* that, through cooperation with peasant women, the leaders of the women's movement succeeded in bridging the civilizational divide and aligning the daily experiences of urban and rural women. They achieved this through various forms of communication and engagement, physical presence in each other's worlds — illustrated, for example, by the cases of a gardener and a housemaid.

Keywords: Galicia, women's movement, village, city, everyday life.

Вступ. У 1918 р. закінчилася Перша світова війна, яка радикально змінила долю багатьох країн і народів. Як до війни, так і по війні українці залишалися бездержавною нацією. Українці Галичини з 1919 р. перебували у тимчасовій польській окупації, а з 1923 — стали громадянами так званої Другої Речі Посполитої. Проживали вони на теренах, які за сучасним адміністративно-територіальним поділом охоплюють Івано-Франківську, Львівську та Тернопільську області; тоді це були Львівське, Станіславівське й Тернопільське воєводства.

Попри величезні виклики для цього періоду характерними були і позитивні зміни щодо взаємодії міста і села, зокрема завдяки активності лідерок жіночого руху в Галичині. Відбувся сплеск громадської активності українок, зокрема й галичанок, які обстоювали розширення своїх прав і можливостей, самореалізацію через освіту і професійну діяльність. Цьому посприяла й Велика війна, яка в умовах відсутності чоловіків поклала на жіночі плечі додаткові обов'язки, але й значно розширила права. Жінки нарівні з чоловіками рятували український світ Галичини, який, на жаль, був неоднорідним. Село зберігало українські традиції, але відставало економічно, соціально, цивілізаційно. Місто ж — асимільоване поляками, в торговій сфері узурповане євреями, але з більшими можливостями для культурної, громадської діяльності.

Серед науковців, які вивчали жінок та різні аспекти жіночого руху міжвоєнного періоду, можна назвати багатьох, зокрема Марту Богачевську-Хом'як [1], Оксану Маланчук-Рибак [2], Мирославу Дядюк [3], Оксану Кісь [4]. Симбіоз «нових віянь» і старих традиційних поглядів на галицьку жінку-селянку міжвоєнного періоду простежується на сторінках тогочасної львівської преси, про що докладно написав історик Роман Голик [5]. Зате аналіз жіночого руху міжвоєнної Галичини у контексті вивчення поглядів на місто й село, їх повсякдення та долання цивілізаційної різниці між ними ще не був предметом окремої уваги дослідників.

Метою статті є на основі аналізу періодичних видань міжвоєнного періоду («Жіноча доля», «Нова хата») проілюструвати погляди на село й місто представниць жіночого руху Галичини; висвітлити, як громадська активність останніх стирала різницю між селом і містом; показати приклади, коли

міська інтелігентка отримувала можливість знайомитися із сільською культурою, і навпаки — селянка «відкривала» для себе міський світ.

Методологія дослідження базується на застосуванні методологічного принципу історизму, а також на загальнонаукових і спеціальних наукових методах, передусім на порівняльно-історичному. Першочергове значення надане скрупульозному вивченню жіночої преси 20—30-х рр. XX ст. як джерела, що характеризується вираженням суб'єктивізму, емоційності, окремими неточностями, проте водночас містить значний ресурс фактологічних даних.

У результаті з'ясовано, як представниці жіночого руху рефлексували на тему повсякденного життя у місті та селі. Встановлено, що на цьому кропіткому щоденному шляху вони долали багато перепон, пов'язаних із консервативністю, патріархальністю тодішнього галицького соціуму, мізогінією (як внутрішньою, так і зовнішньою).

Доведено, що лідерки жіночого руху у співпраці із жінками-селянками долали цивілізаційний дисонанс та вирівнювали повсякденне життя сільського й міського жіночого просторів через різні комунікаційні канали (активності): конгреси, віче, особисті знайомства, емансипаційні ідеї, а також перебування у світах один одного (це проілюстровано на прикладі садівнички і домашньої служниці).

Основна частина. Як свідчить повсякденне життя сільської галицької жінки, у 20—30-х рр. XX ст. ще не подоланими залишалися важливі проблеми — майже повна економічна залежність від чоловіка, відсутність освіти, неналежний рівень обізнаності щодо власного здоров'я, гігієни та відповідно гігієни своїх дітей, чистоти оселі тощо. Тому й не дивно, що село в очах міського населення було островом відсталості, забобон, консервативних традицій, неорганізованості. Це сформувало негативні стереотипи щодо сільського суспільства серед міської інтелігенції. Міжвоєнні часописи рясніють такою характеристикою сільського соціуму: «Наше селянство дуже повільно організовується. Воно ще й досі вичікує на поміч з міста, бо селянська ідеологія — «моя хата з краю, про ніщо не дбаю» [6, с. 204]. Виглядало так, що інтелігенція «...не любить села і селян, не бере активну участь у житті села. В теорії «Україна понад усе», але в практиці ми погорджуємо селянами...» [7, с. 8—9]. Це гіршою була суспільна

опінія щодо жінки-селянки, яку вважали «зацофаною, темною», «прибитою злиднями», яка «...нічим не цікавиться» [8, с. 3]. Словом, цивілізаційна дистанція між обома світами формувала наративи, які не відповідали дійсності. Бо, як зазначали часописи, «...на ділі, як поговорити з ними щиро, бачиться велике зацікавлення народними справами, навіть політичними правами. І що більше, наколи жіноцтво перейметься якоюсь справою — обстоює її солідніше й совісніше, як це роблять чоловіки» [9, с. 14].

Чоловіки в Галичині не надто легко сприймали нові повоєнні емансипаційні віяння. Вони навіть після війни не усвідомили, що жінка може займатися ще чимось, окрім домашнього господарства («ложки, миски, колиски»), тому стереотипно продовжували репрезентувати патріархальні установки, згідно з якими буцімто «бабське діло: горнець, ігла та скопець, а не якась там політика» [10, с. 7]. Це гальмувало участь сільського жіноцтва в громадських організаціях, жіночих товариствах, кружках «Союзу українок». Почасти сільські галицькі хлопці не дозволяли дівчатам вступати у жіночі кружки, а ті дівчата, які попри все ставали активними їх учасницями, вважалися у селі «прокаженими» [11, с. 6]. Чоловіки не бажали сприймати громадську роботу жінок, тому останні мали «страх перед жартами чи й посміханням мужин, а часами таки й добрим гриманням» [12, с. 4]. Така мізогінія (вороже, зневажливе ставлення до будь-якої діяльності жінок поза домашнім простором, їх публічне висміювання та цькування. — Н. В.) була характерною для галицького суспільства ще з кінця XIX ст. [13, с. 235]. Однак вона дисонувала з важкими повоєнними часами, коли у селах була складна соціально-економічна ситуація: «Села зубожіли, люди подряхли, горілочка лється, бійки, хвороби. Чи знайдеться сила до такої праці, аби виполоти все хабаззя з нашого села?» [14, с. 8].

Заради справедливості скажемо, що і сільські громади Галичини мали власне упереджене, переважно негативне бачення міської культури, яка для них була чужою, панською, зденаціоналізованою: «Наші міщани схрещені з чужою нацією, часто затрачують свідомість того, хто вони, латинцяться, переймають чужу мову і молитву» [15, с. 6]. Серед селянства панував стереотип, що «пан — то

відразу багач» [16, с. 8]; вони «вовком дивляться на кожного освіченого чоловіка і бачать у ньому ворога» [17, с. 3]. Селяни були твердо переконані, що їхні діти, потрапивши під час навчання у міське середовище до чужої міської родини, буцімто одразу «падають у багно зіпсуття й нужди, заманені зблудними огнями міст» [18, с. 4]. Так, в одному з номерів «Жіночої Волі» — додатку до «Жіночої долі» за 1937 р. дописувач дуже очевидно показує своє ставлення до міського середовища та його негативного руйнівного впливу на селянок-дівчат, які, потрапивши до міста, зрікаються національного одягу, сільських традицій та переймають міські «новинки», одяг, зачіски, манери: «...в селах мода на «панськість» серед молоді. І як така «панна» «вибронджолиться», як виїде на вулицю — то хоч хрестися від неї. Волосся — мов вітер копицю роздув. А на лиці аж ями поробились від ріжних мастиг. На себе одягне фаталашки, мешити, панчохи — чисте опудало. Наша сільська дівчина з косами по плечах, у вишивках, стрічках — немов квіточка поміж травою. А з іменами — чистий сором! Куди діваються Катрусі, Марусі? Поперемінювалися на Каськи, Мариськи. У Києві дзвонили дзвони у святої Софії, а не Зофії чи Зоськи» [19, с. 6].

У часописі «Жіноча доля» одна з авторок детально аналізує антагонізм між містом і селом та навіть намагається його згладити. Звертаючись до селян, вона просить не називати людей з міста «панами», «бо нема українських панів — є лиш трудова інтелігенція, що працює тяжко, як і ви, а ріжниться лиш тим, що ви працюєте більше руками, а вони умово, головою; ви спочиваєте зимою, а літо це час праці. У трудовій інтелігенції навпаки — літом спочивають, але цілу зиму кипить праця у школах, установах...» [20, с. 5].

Потішно, що ідея об'єднання жінок заради майбутнього України звучала щораз сильніше: «Все одно: міщанка ти чи селянка, освічена чи така, що ледве вмієш читати, — коли ти не сліпа й бачиш, що кругом діється, коли не глуха й чуєш, яка буря звіялася над Батьківщиною, — мусиш призадуматися, мусиш розчислити свої сили й поважно братися до кожної з тих ділянок, які чекають твоїх рук та розуму, а передовсім доброї щирої волі. Коли не хочеш, жінко, соромом покрити

ім'я українки, то не маєш права заклеплюватися в своїй хаті, як слимак у скорупі» [21, с. 3].

Дисонанс, який існував між сільським та міським жіночими просторами, долався через різні комунікаційні канали (активності). Наприклад, важливими подіями жіночого руху в Галичині були жіночі віче¹ та конгреси. Про жіноче віче у Львові 14 березня 1926 р. згадувала піонерка жіночого руху Галичини, головна редакторка журналу «Жіноча доля» Олена Кисілевська: «На ньому було багато селянок, які сказали: *«Ми не знали, що хтось нами интересується, що комусь нас треба; коли ж так, то просимо робити такі сходини щомісяця»*» [22, с. 2]. Та чи не найбільше уваги жіноча міжвоєнна преса присвятила Українському жіночому конгресу у Станіславові 1934 р. Організаторка сільських гуртків Станіславівщини Оксана Лемеха так згадувала про це свято: «*Вулиці міста Станиславова і площа за парком — були вицвирт заповнені квітучими колонами сільського жіноцтва і молодих дівчат, святково прибраних в мальовничу народну ношу, що захоплювали глядачів, а нам організаторкам — радість розпирала груди... Масове виведення хороводів — «гаїлок» — сільськими дівчатами на зеленій площі просто неба в сліпучо-соняшний день, з райдугою вишивок — створювало рідну панораму, повну якоїсь древньої містичної обрядовості... і національної гордості. Такі моменти в житті не забуваються»* [23, с. 350].

Особисті знайомства теж слугували каналом взаємодії міських «революційних» та сільських консервативних поглядів. Наприклад, у 1928 р. міська дівчина Меля написала листа до подруги Олі в село, у якому повідомила, що приїде в гості на різдвяні свята, бо «*хочу зробити у Тебе переворот. У твоїх батьків дещо перестарілі погляди, а я приїду до Вас в штаних. (Меля займалася зимовим видом спорту — лежцатарством, і надумала залучити до нього Олю. — Н. В.). Олю, приготувайся відповідно до цього перевороту, який має змінити так багато понять та переконань, закорінених в атмосфері Вашої хати»*» [24, с. 6—7]. Зауважимо, що залучення жінок до заняття будь-яким видом спорту було підтвердженням емансипаційних жіночих процесів того періоду.

Попри позитивні зміни ключовими повсякденними проблемами жіноцтва Галичини міжвоєнного періоду, на наш погляд, залишалася економічна/майнова залежність жінки від чоловіка, що була відчутною меншою мірою у місті, більше — у селі. Адже праця селянки по господарстві не цінувалася: «*Жінки «прикуті» до господарства дітьми і в безлічі випадків звертаються несміло до чоловіка для грошей на конче потрібні нові черевики, сукню чи капелюх»*. В журналі «Нова хата» авторки із жалем констатують, що жінка змушена виходити заміж за нелюба, бо це була «добра партія» [25, с. 6], не має можливості розлучитися, «*терпить, бо їй нема куди дітися»*» [26, с. 13].

Водночас емансипаційні ідеї, які витали у повітрі в часі міжвоєнтя, всіляко пропагували економічну незалежність жінки, рівноправність її із чоловіком, — попри консервативні наративи, які зрідка ще виринали у пресі. Згідно них, жінка мала би «*з усмішкою на устах іти крізь життя, а не нарікати на долю, не вимагати за посади — начебто вони були єдиним спасенням»*» [27, с. 5]. Очевидно, це було проявом внутрішньої мізогінії, коли самі жінки, виховані в умовах патріархату та гендерної нерівності вдавалися до засудження більш активних освічених представниць своєї статі [13, с. 236], що почасти знеохочувало прихильниць жіночого руху від праці, але не зупиняло її. Більше того, жіночою рефлексією на бездіяльність й байдужість частини українського суспільства Галичини до громадсько-політичної, культурно-освітньої роботи став його поділ на дві протилежні категорії — тих, що працюють, незважаючи на перешкоди, і «чорновидів», які бояться невдач, все обезцінюють, кожну діяльну людину критикують, зневажають [17, с. 3].

Із емансипаційними процесами корелює ідея створення мережі дитячих садочків в Галичині. У містах питанням створення дитячих садків займалося товариство «Українська захоронка», у селах цю роботу взяли на себе здебільшого кружки «Союзу українок» у кооперації з «Рідною школою», місцевими священиками, їхніми дружинами, жінками-матерями із церковних братств [28, с. 184]. Сільська захоронка була сезонним явищем, котре давало можливість матері-селянці під час польових робіт віддати дитину в руки фахівцям і не турбуватися за її життя, здоров'я, навчання, виховання: «*Бідні запрацьовані*

¹ Перше жіноче віче було організоване у Стрию 1891 р.

родичі, котрих ніч прижене і ніч вижене літною порою зайняті роботою, тому не пора з дітьми бавитися. Дітвора брудна, по ровах. А взимку в хаті з ними тяжко всидіти — крики, плачі. Діти рвуться надвір, а тут не пускають, бо нема у що вдягнутися і взутися. Рятую лиш дитячий садок-захоронка» [29, с. 139].

Проблемою була тимчасовість/сезонність існування садочків у селах Галичини. Причиною цього були передусім матеріальна скрута та небажання самих селян. Однак успіх справи переважно залежав від відносин між провідничкою (вихователькою) та сільськими жінками. Бували випадки, коли спершу селянки неохоче сприймали цю справу, але коли їхні діти навчені провідничкою своїми голосами виводили «Батьку Тарасе, ми українські діти» [30, с. 15], — «забилося не одне серце матері. Всі захотіли лишити вчительку на цілий рік» [31, с. 12]. На жаль, були і протилежні ситуації, коли провідниця не дбала про дітей, приїжджала лише заради літнього відпочинку. Отже, організація дитячих садків-захоронок в українських селах Галичини міжвоєнного періоду зближувала між собою два світи — села і міста та допомагала долати прірву між психологією й життям неосвіченої жінки-селянки й молодії інтелігентки з міста.

Якщо організація садочка давала можливість міським інтелігенткам пізнавати сільське життя, то служба у місті навпаки — «відкривала очі» вже дівчатам-селянкам на міський світ. Сім'ї різного рівня добробуту наймали молодих незаміжніх дівчат із сіл, які виконували в домі різну роботу. Вони ставали незамінними помічницями для міських пань. Служницями Львова опікувалися «Товариство опіки над служницями і робітницями» та товариство «Будучність», створене 1929 р. за ініціативою Митрополита Андрея Шептицького. У статуті останнього зазначено, що його організаторки — міські інтелігентки, провідниці «рятують молодих для нації, допомагають, опікуються, як рідні» [32, с. 15—16].

Для селянок міські звичаї виглядали зіпсутими, чужими у порівнянні з тихим спокійним селом. Тому переважна більшість служниць розглядала свою роботу в місті як тимчасову. До слова, «місто їм далеке і чуже, мимо того, що в ньому живуть» [33, с. 4]. Багато з них, намагаючись хоч якось соціалізуватися та втримати спілкування зі «своїми», стають

членкинями церковних братств, відвідують церкву. На жаль, така суспільна активність нерідко ставала причиною конфліктів між селянкою та її господинею, що закінчувалося звільненням першої. Приводом до цього могло бути й неправильне звертання, бо до господинь прийнято було звертатися «ясна» або «вельможна» пані. Одним словом, «наші господині, пані, жінки інтелігентів...не можуть освоїтися з тим, що слуги суть до помочі в роботі, а не невільницями, підданими тих осіб, в котрих служать» [34]. Одна служниця скаржилася, що вона на службі у пані, «як у криміналі тільки мучиться» [35, с. 379].

Висновки. Проаналізувавши жіночу пресу міжвоєнної Галичини, спробуємо підбити підсумки і дати відповідь на питання: чи зблизилося галицьке село з містом і навпаки у міжвоєнний період; чи зуміли подолати той цивілізаційний бар'єр саме жінки; зрештою, як представниці жіночого руху рефлексували на тему повсякденного життя у місті та селі?

На цьому кропіткому щоденному шляху вони долали багато перепон, пов'язаних із консервативністю, патріархальністю тодішнього галицького соціуму, мізогінією (як внутрішньою, так і зовнішньою). Водночас саме для цього періоду характерними були ті позитивні зміни щодо взаємодії міста і села, які відбулися завдяки активності лідерок жіночого руху в Галичині. Можемо стверджувати, що жінки нарівні з чоловіками рятували український світ Галичини. На жаль, село в очах міського населення було островом відсталості, забобон, консервативних традицій, неорганізованості; синхронно і міська культура для селян виглядала чужою, панською, зденаціоналізованою, тому міське середовище вони вважали негативним у контексті руйнування традицій, національного одягу тощо.

Лідерки жіночого руху у співпраці із жінками-селянками долали цивілізаційний дисонанс та вирівнювали повсякденне життя сільського й міського жіночого просторів через різні комунікаційні канали (активності): конгреси, віче, особисті знайомства, емансипаційні ідеї, а також перебування у світах один одного (це проілюстровано на прикладі провідниці і домашньої служниці).

1. Богачевська-Хом'як М. Білим по білому: жінки в громадському житті України. 1884—1939. Київ: Либідь, 1995. 424 с.

2. Маланчук-Рибак О. *Ідеологія та суспільна практика жіночого руху на західноукраїнських землях XIX — першої третини XX ст.: типологія та європейський культурно-історичний контекст*. Чернівці: Книги XXI, 2006. 500 с.
3. Дядюк М. *Український жіночий рух у міжвоєнній Галичині: між гендерною ідентичністю та національною заангажованістю*. Львів: Астролябія, 2011. 368 с.
4. Кісь О. *Жінка в традиційній українській культурі (друга половина XIX — початок XX ст.)*. Львів: Інститут народознавства НАН України, 2012. 287 с.
5. Голик Р. Між емансипацією й народною традицією: жінка, стереотипи та повсякденне життя на сторінках львівської періодики 20—30 рр. XX ст. *Народознавчі зошити*. 2014. Вип. 1 (115). С. 29—37.
6. Й. Р. Справді вже крайня пора рятувати наше парохіальне духовенство. *Нива*. 1937. Ч. 6. С. 203—212.
7. Блажкевичева І. Як вести працю на селі. *Нова хата*. 1929. Ч. 8—9. С. 8—10.
8. Баранова Б. На село! *Жіноча доля*. 1926. Ч. 2. С. 2—3.
9. З жіночого руху. *Нова хата*. 1925. Ч. 3. С. 14.
10. Блажкевич І. Жінка-громадянка в родині. *Нова хата*. 1938. Ч. 15—16. С. 7.
11. Лисогірска Ж. Поступки, що нас понижують. *Жіноча Воля*. 1937. Ч. 12. С. 6—7.
12. Дичковська А. До статті «Кілька слів під розвагу нашому жіноцтву». *Жіноча доля*. 1929. Ч. 6. С. 4.
13. Ганусин О. «Не то що несвідомі а ще люті, люті як гадюки»: внутрішня мізогінія серед українок Галичини на межі XIX—XX століть. Під наук. ред. О. Кісь. *Жіночі виміри минулого: уявлення, досвід, репрезентації: монографія*. С. 234—248. Львів: Центр міської історії; ІН НАН України, 2023.
14. Ноок І. Кілька слів під розвагу нашому жіноцтву. *Жіноча доля*. 1929. Ч. 1—2. С. 7—8.
15. Слово в справі нашого міщанства. *Жіноча доля*. 1935. Ч. 10. С. 6.
16. Е. К. Дитячі садки. *Нова хата*. 1937. Ч. 1. С. 8—9.
17. Стефа Г. Міщанки! *Жіноча доля*. 1927. Ч. 19. С. 2—3.
18. Дучимінська О. Робім крок уперед. *Жіноча доля*. 1931. Ч. 46. С. 4.
19. Романюк М. Схаменіться, будьте люди... *Жіноча Воля*. 1937. Ч. 11. С. 6—7.
20. Гоцька О. Гей, Черче! *Жіноча доля*. 1933. Ч. 6. С. 4—6.
21. О. К. Подумаймо хвилину при святковій годині. *Жіноча доля*. 1935. Ч. 8—9. С. 2—4.
22. Кисілевська О. Радісний обяв. *Жіноча доля*. 1926. Ч. 4. С. 2.
23. Лемеха-Луцька О. У в'язницях трьох окупантів. *Альманах Станиславівської землі. Збірник матеріалів до історії Станиславова і Станиславівщини*. Том II. С. 349—364. Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1985.
24. Меля. Переворот. *Нова хата*. 1928. Ч. 1. С. 6—7.
25. Бурачинська Л. Це про право жінки на працю. *Нова хата*. 1936. Ч. 11—12. С. 6.
26. «Ева». Обезпечення в подружжі! *Нова хата*. 1932. Ч. 11. С. 13.
27. Мандюкова Я. Жіноча сторінка. Радість життя. *Діло*. 1937. Ч. 66. С. 5.
28. Хабурський С. Діточі садки-захоронки і ми. *Нива*. 1933. Ч. 5. С. 182—185.
29. Хабурський С. Діточі садки-захоронки і ми. *Нива*. 1933. Ч. 4. С. 138—142.
30. Пастернакова М. Чужі і наші дошкілля. *Нова хата*. 1936. Ч. 15—16. С. 15—16.
31. Л. Діточі садки. *Нова хата*. 1934. Ч. 10. С. 12.
32. Дучимінська О. Велике свято українських робітниць у Львові. *Жіноча доля*. 1937. Ч. 23. С. 15—16.
33. Нижанківська М. Домашня помішниця з українського села. *Нова хата*. 1939. Ч. 4. С. 4.
34. Шиян О. Гріх розпусти і невтомна праця: яким було життя служниць у Львові. *Родинні історії початку XX століття*. URL: https://zaxid.net/yakim_bulo_zhittya_sluzhnits_u_lvovi_na_pochatku_xx_stolittya_istoriya_simyi_n1589686 (дата зв. 19.09.2025).
35. Черчович І. Бідні й вагітні у Львові кінця XIX століття. Під наук. ред. О. Кісь. *Жіночі виміри минулого: уявлення, досвід, репрезентації: монографія*. С. 373—388. Львів: Центр міської історії; ІН НАН України, 2023.

REFERENCES

- Bohachevska-Khomiak, M. (1995). *White on white: women in the public life of Ukraine. 1884—1939*. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
- Malanchuk-Rybak, O. (2006). *Ideology and social practice of the women's movement in the western Ukrainian lands of the XIXth — first third XXth centuries: typology and European cultural and historical context*. Chernivtsi: Knyhy XXI [in Ukrainian].
- Diadiuk, M. (2011). *Ukrainian women's movement in the interwar Galicia: between gender identity and national engagement*. Lviv: Astroliabiiia [in Ukrainian].
- Kis, O. (2012). *A woman in the traditional Ukrainian culture (second half of the XIXth — early XXth centuries)*. Lviv: Instytut narodoznavstva NAN Ukrainy [in Ukrainian].
- Holyk, R. (2014). Between emancipation and folk tradition: woman, stereotypes and everyday life in Lviv periodicals of the 20s—30s of the twentieth century. *The Ethnology notebooks*, 1 (115), 29—37 [in Ukrainian].
- Y., R. (1937). It is really time to save our clergy. *Nyva*, 6, 203—212 [in Ukrainian].
- Blazhkevychева, I. (1929). How to do work in the countryside. *Nova khata*, 8—9, 8—10 [in Ukrainian].
- Baranova, B. (1926). Go to the village! *Zhinocha dolia*, 2, 2—3 [in Ukrainian].
- (1925). From the woman's movement. *Nova khata*, 3, 14 [in Ukrainian].

- Blazhkevych, I. (1938). A woman-citizen in the family. *Nova khata*, 15—16, 7 [in Ukrainian].
- Lysohirska, Zh. (1937). Concessions that demote us. *Zhinocha Volia*, 12, 6—7 [in Ukrainian].
- Dychkovska, A. (1929). To the article «A few words to entertain our women». *Zhinocha dolia*, 6, 4 [in Ukrainian].
- Hanusyn, O., & Kis', O. (Ed.). (2023). «Not only unconscious, but also evil, evil as snakes»: internal misogyny among the Ukrainian women of Galicia at the turn of the XIXth and XXth centuries. *Zhinochi vymiry mynulo: uiavlennia, dosvidy, reprezentatsii: monohrafiia* (Рр. 234—248). Lviv: Tsentr miskoi istorii; IN NAN Ukrainy [in Ukrainian].
- Hook, I. (1929). A few words to entertain our women. *Zhinocha dolia*, 1—2, 7—8 [in Ukrainian].
- (1935). A word in the case of our bourgeoisie. *Zhinocha dolia*, 10, 6 [in Ukrainian].
- E., K. (1937). Kindergartens. *Nova khata*, 1, 8—9 [in Ukrainian].
- Stefa, H. (1927). Bourgeois women! *Zhinocha dolia*, 19, 2—3 [in Ukrainian].
- Duchyminska, O. (1931). Let's take a step forward. *Zhinocha dolia*, 46, 4 [in Ukrainian].
- Romaniuk, M. (1937). Come to your senses, be human... *Zhinocha Volia*, 11, 6—7 [in Ukrainian].
- Hotska, O. (1933). Hey, Cherche! *Zhinocha dolia*, 6, 4—6 [in Ukrainian].
- O., K. (1935). Let's think for a minute during the holiday hour. *Zhinocha dolia*, 8—9, 2—4 [in Ukrainian].
- Kysilevska, O. (1926). Good news. *Zhinocha dolia*, 4, 2 [in Ukrainian].
- Lemekha-Lutska, O. (1985). In the prisons of the three occupiers. *Almanakh Stanyslavivskoi zemli. Zbirnyk materialiv do istorii Stanyslavova i Stanyslavivshchyny*, 2, 349—364 [in Ukrainian].
- Melia. (1928). The revolution. *Nova khata*, 1, 6—7 [in Ukrainian].
- Burachynska, L. (1936). More about a woman's right to work. *Nova khata*, 11—12, 6 [in Ukrainian].
- «Eva». (1932). Spousal support! *Nova khata*, 11, 13 [in Ukrainian].
- Mandiukova, Ya. (1937). Woman's page. The joy of life. *Dilo*, 66, 5 [in Ukrainian].
- Khaburskyi, S. (1933). Kindergartens and us. *Nyva*, 5, 182—185 [in Ukrainian].
- Khaburskyi, S. (1933). Kindergartens and us. *Nyva*, 4, 138—142 [in Ukrainian].
- Pasternakova, M. (1936). Foreign and our preschool education. *Nova khata*, 15—16, 15—16 [in Ukrainian].
- L. (1934). Kindergartens. *Nova khata*, 10, 12 [in Ukrainian].
- Duchyminska, O. (1937). A big celebration of Ukrainian women workers in Lviv. *Zhinocha dolia*, 23, 15—16 [in Ukrainian].
- Nyzhankivska, M. (1939). A servant girl from the Ukrainian village. *Nova khata*, 4, 4 [in Ukrainian].
- Shyian, O. (2024). *The sin of debauchery and tireless labor: what life was like for servant girls in Lviv. Family stories of the early XXth century*. Retrieved from: https://zaxid.net/yakim_bulo_zhittya_sluzhnits_u_lvovi_na_pochatku_xx_stolittya_istoriya_simyi_n1589686 (Last accessed: 19.09.2025) [in Ukrainian].
- Cherchovych, I., & Kis', O. (Ed.). (2023). The poor and pregnant women in Lviv in the late of XIXth century. *Zhinochi vymiry mynulo: uiavlennia, dosvidy, reprezentatsii: monohrafiia* (Рр. 373—388). Lviv: Tsentr miskoi istorii; IN NAN Ukrainy [in Ukrainian].